

Jerzy Augustyniak*

ZAMECZEK W WOJSŁAWICACH

Wojsławice to niewielka wieś, leżąca ok. 5,5 km na południowy zachód od Szadku. Przez Woźniki i Wojsławice w XIII w. prowadziła droga z Sieradza do Szadku¹. W momencie rozpoczęcia badań wykopaliskowych w 1976 r., z kilku istniejących na terenie wsi obiektów zabytkowej architektury, będących pozostałościami kompleksu majątkowego, jedynie dwór z XIX w. figurował w ewidencji zabytków². Żadna z licznych, już wtedy, publikacji poświęconych zabytkom ziemi sieradzkiej nie wspominała o pozostałościach budowli na wyspie.

Relikty te znajdują się na wyspie zajmującej środek jednego z czterech stawów. Niezwykle bujna roślinność wyspy oraz brak stałego połączenia z lądem³ sprawiły, prawdopodobnie, że ruiny nie były wcześniej zauważone. Przy lokalizacji stawów wykorzystano nachylenie terenu ze wschodu na zachód. Przez wszystkie stawy przepływa niewielki ciek wodny, mający swe źródła w lasach między Wojsławicami a Szadkiem⁴. W okolicach Wojsławic bierze swój początek Brodnia, prawy dopływ Warty.

* Jerzy Augustyniak, dr archeologii, emerytowany st. kustosz Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.

¹ R. Rosin, *Warunki naturalne, drogi lądowe i rozwój terytorialno-administracyjny*, [w:] *Szkice z dziejów sieradzkiego* (dalej: *Szkice*), Łódź 1977, s. 21.

² *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 2: *Województwo łódzkie*, z. 4: *Powiat sieradzki*, Warszawa 1954, s. 40. Oprócz tego dworu istnieje tu pałac z początków XX w. oraz zabudowania gospodarcze.

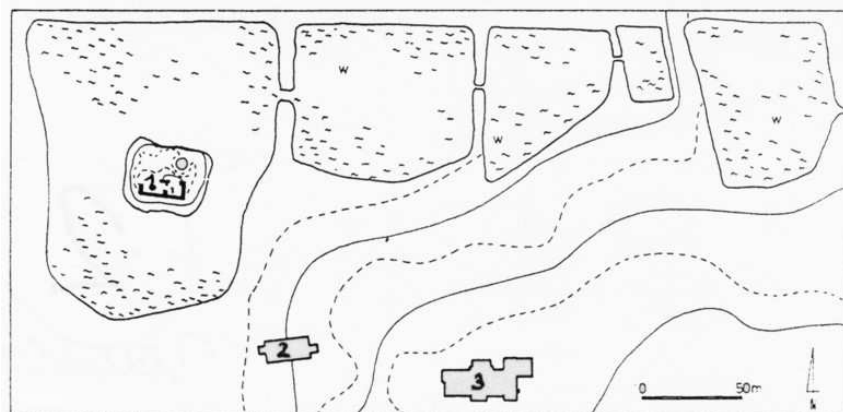
³ Według opowiadań mieszkańców Wojsławic, w wodzie otaczającej wyspę chowały się całe konie.

⁴ Cały teren, na którym rozłożył się kompleks majątkowy, jest podmokły. Około 80 cm poniżej dzisiejszego poziomu występuje woda; przy budowie zespołu budynków szkoły rolniczej w latach sześćdziesiątych XX w. musiano stosować specjalne ławy betonowe.

Ryc. 1. Usytuowanie Wojsławic

Źródło: mapa w skali 1:25000

Ryc. 2. Wojsławice – schemat kompleksu majątkowego

1 – wyspa z relikdami zameczku, 2– XIX-wieczny dwór, 3 – XX-wieczny pałac

Źródło: oprac. własne

W momencie podjęcia terenowych prac badawczych, na powierzchni widoczne były mury ceglane (grubości 1,7 m), obejmujące zarys budynku składającego się z dwóch pomieszczeń: o wymiarach 5,5 x 7 m (A) i 5,5 x 10 m (B). Zachowany odcinek muru południowego dochodził do wysokości 3,88 m od powierzchni wyspy, a wschodniego osiągał 3,55 m.

Zadaniem badań było rozpoznanie rzutu budowli oraz określenie czasu jej powstania⁵.

Fot. 1. Widok ogólny reliktyw zameczku na wyspie (jesień–zima lata siedemdziesiąte)
Źródło: fot. Jerzy Augustyniak

Fot. 2. Wojsławice – widok ogólny w okresie pełnej wegetacji.
Ciemna kępa po lewej stronie – wyspa
Źródło: fot. Jerzy Augustyniak

⁵ W badaniach, prowadzonych przez dwa sezony, brała udział młodzież szkół średnich, skupiona w Kole Przyjaciół Archeologii przy Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi, i zespołu szkół rolniczych w Wojsławicach.

RYS HISTORYCZNY

Wojśławice pojawiły się w źródłach pisanych w 1311 r.: 23 marca tegoż roku Wacław Lis vel Liszowic (Lisowic), wielkopolanin z roku Zarembów, otrzymał od Władysława Łokietka miasto Lutomiersk oraz wsie: Majków, Roksyce, Pstrokonie, Woźniki i Wojśławice⁶. W drugiej połowie XIV w. wszystkie te miejscowości znalazły się w rękach Jastrzębców i Porajów⁷. W połowie XV w. Wojśławice były własnością króla, pozostając w tenucie Koniecpolskich⁸. W końcu tego stulecia wchodziły w skład kompleksu majątkowego Wężyków z Woli Wężykowej⁹. Księga uposażenia archidiecezji gnieźnieńskiej Jana Łaskiego wymienia Wojśławice jako *villa regalis* wraz z Szadkiem, Kobylą Miejską, Prusinowicami, Wólką Wojśławską i częścią Wilamowa; stanowią one tzw. skupienie szadkowskie¹⁰. Z czterech synów Piotra Wężyka trzech miało udział w Wojśławicach w 1552 r.: Stanisław, Piotr i Jan¹¹, a trzech dalszych potomków tego rodu figuruje jako udziałowcy Wojśławic w 1583 r.¹² W 1652 r. na ośmiu łanach przebywało w Wojśławicach dziesięciu osadników¹³. W 1721 r.

⁶ „Rocznik Prawa” 1915, t. 2, nr 18.

⁷ A. Szymczakowa, *Urzednicy lęczyccy i sieradzcy za panowania ostatnich książąt dzielnicowych*, „Rocznik Łódzki” (dalej: RŁ) 1979, t. 25 (28), s. 127. W 1398 r. wymieniony jest Paulus de Zwosławicze (*Acta Terr. Sierad. II*, f. 38), a w 1411 r. Bartholomei de Woysławicze (Hube, *Zbiór rot przysięgłych sądowych*, nr 67, Warszawa 1888).

⁸ W 1446 r. Jan Taszka Koniecpolski wraz z właścicielem Pratkowa przeprowadził rozgraniczenie obydwu wsi; w 1462 r. w wyniku działu majątku Koniecpolskich Jakub wraz z Przedborem otrzymali dobra w Sieradzkim i Sandomierskim oraz m. in. Wojśławice, Wolę Wojśławicką z młynem koło Górek; w 1466 r. Przedbór pod zastaw Wojśławic pożyczył 110 florenów od Mikołaja Karasia z Sikucina; w 1472 r. Przedbór zastawił Wojśławice za 150 grzywien Stogniewowi z Siemkowic; rok później intromisję na dobra Wojśławice otrzymał od Przedbora Jan Zaremba (por. A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*, Łódź 1998, według indeksu).

⁹ W 1476 r. Piotr i Jan Wężykowie kupili od Przedbora z Koniecpola Wojśławice i Wolę Wojśławską za Wolę Łazowską i 700 grzywien (A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka...*, s. 323); S. M. Zajączkowski, *Studia nad wielowioskową własnością szlachecką w Łęczyckim i Sieradzkim i jej rola w osadnictwie (od końca XIV do połowy XVI wieku)*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 1966, R. IV, nr 2, s. 189.

¹⁰ J. Łaski, *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, wyd. J. Łukowski, t. 1, Gniezno 1880–1881, s. 392. Por. także S. M. Zajączkowski, *Wieś sieradzka w XII–XVI wieku*, [w:] *Szkice*, s. 61. Wojśławice należały w XVI w. do parafii Korczew, w dekanacie szadkowskim, archidiaconacie uniejowskim.

¹¹ *Źródła dziejowe*, t. 13: *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym opisana przez Adolfa Pawińskiego*, t. 2: *Wielkopolska*, Warszawa 1883, s. 230.

¹² W 1579 r. wymienia Pawiński czterech udziałowców Wojśławic: Feliksa Woysławskiego, Jana Woysławskiego sive Chlewskiego, Jana Alberta Woysławskiego i Walentego Woysławskiego (*Źródła dziejowe*, t. 1, s. 112). Łukasz, Albert i Kasper Wężykowie (*Acta Terr. Szadc.* 49–50, cz. III, k. 281–282).

¹³ *Źródła dziejowe...*, t. 2, s. 230.

właścicielem Wojsławic był Stanisław Przerębski, chorąży sieradzki, który scedował wieś na rzecz swego syna Mikołaja¹⁴. Z 1724 r. pochodzi Wizja części Wojsławic Wielmożnego Jego Imć Pana Mikołaja Przerębskiego, chorążego sieradzkiego [...], w której czytamy m. in.: *Primariusz dwór w którym niemasz nic y okien w iedney izbie, sad wedle rezydencyi Jegomości Pana Olszewskiego, stawy trzy zkopcem ale puste...*¹⁵. Kopiec i budowlę na nim wymienia lustracja z 1735 r.¹⁶ Najbardziej obszerna jest relacja A. Pstrokońskiego z 1773 r.: *idąc od wrót ku dworowi, po prawej ręce skarbiec na kopcu murowany, most do niego idący bardzo zły, samborza bywała za mostem przedtym skarbcem, tylko już wiązanie stoi i to pokrzywione, słupy jego się nie obalą. Do skarbcu drzwi żelazne z skoblami i wrzeciędzem. Przy tym skarbcu kaplica na piwnicach, schodki do niej, ganek przede drzwiami zły, drzwi do komory, z ganku dobre stolarskiej roboty z zamkiem, antabą i wrzeciędzem, obraz w kaplicy Najświętszej Panny Maryi. W tej kaplicy okien sześć znajduje się, bez kwaterek zabite deskami, szyby miejscami potłuczone. Na tym skarbcu i kaplicy dach sztukami wiatr poodrywał i z latami. Dzwonek przy kaplicy...na tym kopcu*¹⁷. W początkach XIX w. w Wojsławicach było 25 domów i 229 mieszkańców, a w 1892 r. w skład dóbr wchodziły: folwark Wojsławice, Stradzew i Rembieskie¹⁸. Od początków XX w. do 1945 r. Wojsławice należały do Siemiatkowskich, herbu Jastrzębiec¹⁹.

BADANIA ARCHEOLOGICZNE

W badaniach archeologicznych, przeprowadzonych w drugiej połowie lat siedemdziesiątych, stosowano wykopy sondażowe i szerokopłaszczyznowe, prowadzono obserwację murów i wątków, analizę przewiązań oraz metryczną

¹⁴ Castr. Sir. rel. 78, f. 432.

¹⁵ Castr. Sir. rel. 82, f. 845.

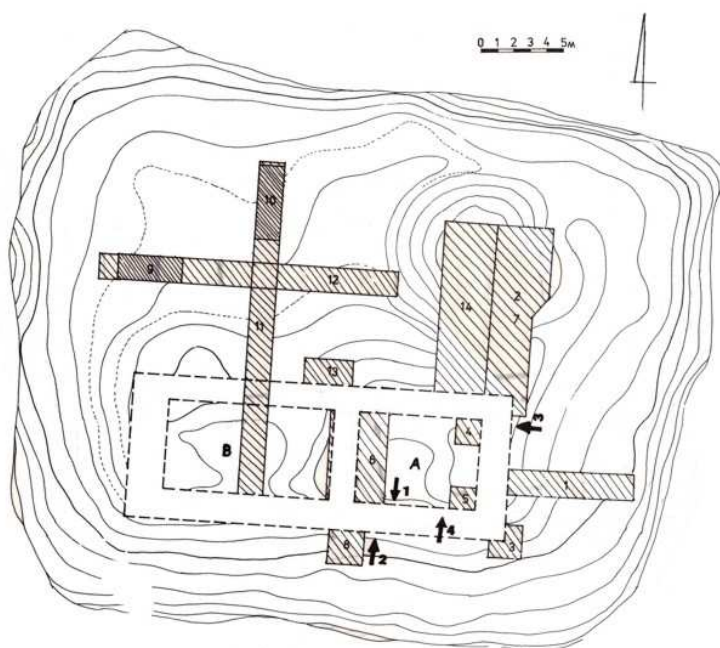
¹⁶ Castr. Sir. rel. 93, f. 151 do 153: *Wizja wsi Wojsławic uczyniona ..die 25 januarii 1735. Naprzód dwór nowy, do którego wchodząc ganek z wystawą (opuszczono opis dworu, browaru i innych zabudowań f. 153. Około tego folwarku płoty złe. Sasi popaleli, wrota z uliczką (?) złe, po tym kopiec, na którym jest kaplica z skarbcem, do którego kopca most zły bardzo, samborza, tylko jej znak. Do tej kaplicy chód zły, okien w tej kaplicy 6, jedno złe. Do skarbcu drzwi żelazne z zamkiem i wrzeciędzem, w tym skarbcu okno okrągłe, mur rozpadł się we dwoje, pod kaplicą sklepów dwa, dach na tej kaplicy dobry, dzwonek. Wizja budynków wiejskich.(do 153 v.).*

¹⁷ Teki Pstrokońskiego, Muzeum Narodowe w Krakowie, Biblioteka Czartoryskich, f. 85.

¹⁸ Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. 13, Warszawa 1893, s. 760.

¹⁹ J. Koberzycki, *Z sieradzkiej ziemi*, „Wieś Ilustrowana” 1911, R. 2, nr 6, s. 18. Por. także L. Kajzer, *Z badań nad zespołem dworskim w Wojsławicach koło Zduńskiej Woli*, [w:] A. Sieradzka (red.), *Dwór polski. Zjawisko historyczno-kulturowe*, Materiały VI seminarium zorganizowanego przez Oddział Kielecki Stowarzyszenia Historyków Sztuki i Dom Środowisk Twórczych, Kielce 2002, s. 73–90.

analizę cegły. Po raz pierwszy w dziejach łódzkiego środowiska archeologicznego zastosowano do wykonania dokumentacji architektonicznej fotogrametrię. Wykonano także ekspertyzę kości zwierząt znalezionych w wykopach oraz analizę chemiczną zaprawy. Łącznie wyeksplorowano 13 wykopów badawczych o powierzchni 180 m².

Ryc. 3. Wojślawice – plan wykopów badawczych.

Źródło: oprac. własne

Wyspa, na której powstał zameczek, zajmuje środek największego stawu o powierzchni ok. 14 500 m². Ma ona kształt prostokąta z zaokrąglonymi narożami.²⁰ Dzisiejsza powierzchnia wyspy, wynosząca ok. 1400 m² wyniesiona jest średnio 1 m powyżej okolicznego terenu oraz ok. 1,9 m powyżej poziomu wody.

²⁰ Według informacji mieszkańców Wojślawic, wyspa była pierwotnie większa, co widać przy niskim stanie wody. Przed wojną „dziedziczka” kazała wbijać pale wokół wyspy i wypłacać wikliną, aby umocnić brzegi. Istnieje także wiadomość, iż dno jednego ze stawów jest wyłożone drewnem.

Fot. 3. Wykop nr 6: relikty ściany działowej między pomieszczeniami „A” i „B” zameczku w Wojsławicach

Źródło: fot. Jerzy Augustyniak

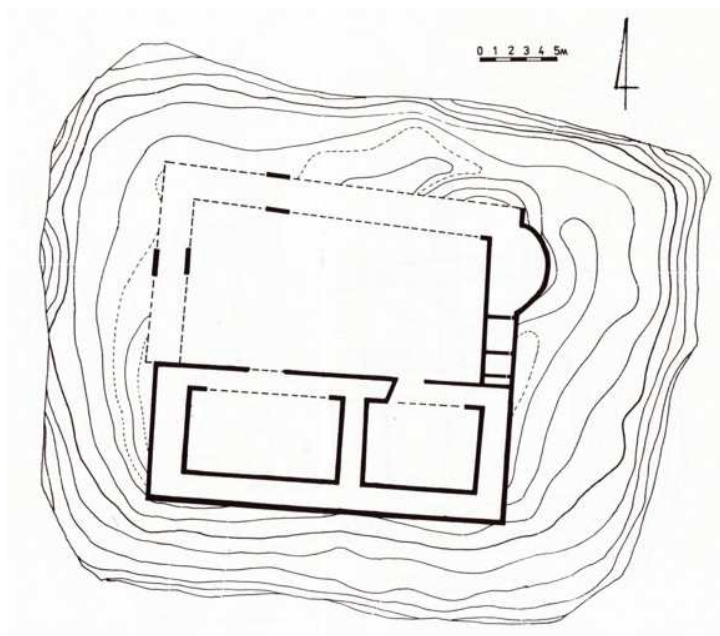
Stratygrafia wyspy jest prosta. Pod blisko 40 cm warstwą humusu stwierdzono obecność poziomej jasnej gliny (grubość warstwy ok. 1 m), pod nią zaś warstwy czarnej, torfiastej ziemi z resztkami organicznymi (miąższości ok. 30–40 cm) stanowiącej poziom pierwotny wyspy. Poniżej występuje calec – jasno-żółta, miejscami niebieskawa glina, (ok. 2,5 m poniżej dzisiejszej powierzchni wyspy i ok. 0,75 m poniżej poziomu wody).

Jakie wyniki przyniosły dwa sezony badań wykopaliskowych, co możemy dziś powiedzieć na temat nieznanego dotychczas zameczku w Wojsławicach?

Założenie wojsławickie składało się z dwóch organicznie ze sobą złączonych części. Część południową stanowił ceglany budynek mieszkalny długości 23 m i szerokości 8,9 m, mieszczący w zachowanej partii przyziemia dwa pomieszczenia o wymiarach: 5,5 m x 7,5 m i 5,5 m x 10 m; obydwie dostępne były z zewnątrz. Prawdopodobnie na drugiej kondygnacji usytuowana była „izba wielka” oraz inne pomieszczenia, do których prowadził drewniany ganek.

Wysokie poddasze przykryte było dwuspadowym dachem. Bryła części mieszkalnej miałaaby zatem ok. 17 m wysokości, a łączna powierzchnia użytkowa wynosiła ok. 200 m².

W części północnej, dwumetrowej grubości mur otaczał dziedziniec o wymiarach 20 m x 10 m. W pierzei wschodniej usytuowany był otwór wejściowy dla pieszych i bezpośrednio przy nim otwór wjazdowy. W północno-wschodnim narożniku założenia istniała baszta zbudowana na rzucie półkola o średnicy 6 m, przylegająca bezpośrednio do północnej ściany otworu wjazdowego. Zachodnią i północną kurtynę stanowił mur obronny, zakończony prawdopodobnie gankiem straży i blankami. (Do takiej rekonstrukcji upoważnia znaczna grubość muru wynosząca 2–2,2 m). Całe założenie zamykało się w czworoboku o wymiarach 20,5 m x 23 m x 21,7 m x 23,4 m.

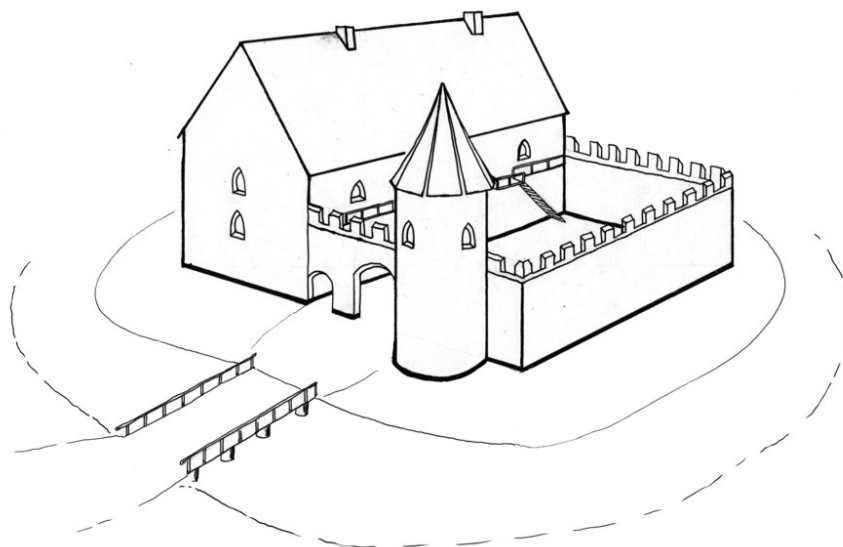

Ryc. 4. Rzut odsłoniętych fragmentów zameczku (gruba linia) w Wojsławicach

Źródło: oprac. własne

Podstawowym materiałem budowlanym był kamień i cegła, łączone zaprawą wapienną ubogą w wapno. Granitowe kamienie, różnej wielkości, stanowiły fundament budowli, odpowiednio dobierane kształtowały także inne jej elementy (zewnętrzne narożniki). Ceglane ściany wymurowano z cegły o średnich wymiarach 71–73 mm x 139 mm x 278 mm. Jedynym świadectwem istnienia sklepień jest fragment oporu sklepiennego w narożniku południowo-wschodnim pomieszczenia „A”. Niestety prawie nic nie możemy powiedzieć o otworach komunikacyjnych. Prawdopodobne ślady po oknach, to wyrwy w murze

wschodnim i południowym pomieszczenia „A”. Jedynie otwory wejściowy i wjazdowy na dziedziniec zachowały progi, które określają ich szerokość: 1 m i 2,5 m. Pomieszczenia mieszkalno-gospodarcze („A” i „B”) wyłożone były płytkami ceramicznymi o wymiarach 25 cm x 25 cm, grubości 5 cm, a wnętrza ogrzewane piecami kaflowymi.

Ryc. 5. Próba rekonstrukcji zameczku w Wojsławicach wg J. Augustyniaka.

Źródło: oprac. własne

W czasie prac wykopaliskowych znaleziono ok. 800 sztuk zabytków ruchomych, przeważały wśród nich, tak jak niemal zawsze, ułamki naczyń ceramicznych. Znaleziono także fragmenty kafli, pokrytych zieloną polewą, fragmenty szklanych naczyń stołowych i butelek. Jednym z najcenniejszych był fragment zbroi płytowej – tzw. karwasz – ochraniający ramię.

WNIOSKI

Wspólny wniosek wypływający z analizy zachowanych i odsłoniętych w wyniku prac archeologicznych reliktyw budowli wojsławickiej oraz zbioru zabytków ruchomych prowadzi do próby określenia czasu jej powstania i dalszej egzystencji. Zameczek w Wojsławicach mógł powstać w połowie XVI w. i był użytkowany do połowy XVIII w.

Kto był fundatorem tej miniatury zamku?

Od początku XIV w., aż do drugiej połowy XVI w., Wojsławice były wsią królewską, pozostając w gestii różnych tenentariuszy. W 1485 r. z Woli

Węzykowej i Wojsławic pisał się Piotr Węzyk, który w 1493 r. dokonał na obu tych wsiach zapisu z racji posagu po 200 grzywien swym córkom Dorocie i Annie²¹. W rękach Węzyków pozostawały Wojsławice do drugiej połowy XVI w. S. M. Zajączkowski kwalifikuje liczne dobra Węzyków, które rozlokowały się na pograniczu powiatów sieradzkiego i szadkowskiego, do średniej wielkości wielowioskowych posiadłości, z których czerpali niezłe dochody. Pozwalały one pożyczać pieniądze pod zastaw różnych wsi, zajmować się działalnością polityczną i piastować urzędy²². Widząc wśród przedstawicieli tego rodu fundatorów budowli wojsławickiej, spróbujmy precyzyjniej określić datę i powody jej powstania.

W ciągu XV w. rodzina Węzyków rozsiedliła się przyjmując nowe nazwiska od posiadanych wsi: Widawscy od Widawy, Siedleccy od Siedlec, Osińscy od Osin. Od początku wieku siedzibą rodową pozostawała Wola Grabicka i tu w początkach XVI w. zbudowano murowany dwór otoczony stawami rybnymi. Być może wtedy przemianowano wieś na Wolę Węzykową²³. W tym samym mniej więcej czasie w Widawie Widawscy wzniesli swoją siedzibę²⁴. W 1579 r. po raz pierwszy źródła notują nazwisko „Woyslawscy” (por. przypis 12). Jeżeli będziemy pamiętać, iż od drugiej połowy XVI w. odległy od Wojsławic o kilka kilometrów Szadek stał się siedzibą odbywanych sejmików i zjazdów szlachty województwa sieradzkiego, a miasto weszło w nowy, świetny okres swego istnienia, można przypuszczać, iż wpłynęło to zasadniczo na decyzję budowy nowej, murowanej, obronnej siedziby Woyslawskich. Na początek drugiej połowy XVI w. przypada zatem budowa zameczku, o którym była mowa w powyższych rozważaniach.

Od prac archeologicznych, odbywających się tu w latach siedemdziesiątych, średniowiecznymi ruinami zamku nikt się nie interesował. Pozostawały zarośnięte i niedostępne. W 2005 r. wyspę wraz ze stawem wykupił prywatny

²¹ S. M. Zajączkowski, *Majątności Węzyków w Sieradzkim od końca XIV do początków XVI wieku*, [w:] *Personae Coligationes Facta. Profesorowi Kazimierzowi Jasińskiemu w 70-rocznicę urodzin przyjaciele, koledzy, uczniowie*, Toruń 1991, s. 180.

²² Tamże, s. 183–184. Syn Stanisława Węzyka, dziedzica Woli Węzykowej w 1407 r., Jędrzej był pisarzem ziemskim sieradzkim, syn Jędrzeja – Jan, był podkomorzym sieradzkim, Piotr Węzyk chorążym sieradzkim. Wnukowie Piotra – Jan i Wojciech, to wybitne postaci rodu. Jan, arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski (1626–1638), wielce zasłużony m. in. dla kultury polskiej; Wojciech, podsądek ziemski sieradzki ufundował wraz z żoną kościół i klasztor w Widawie.

²³ Zachowane relikty dworu usytuowane są na pięciobocznym plateau, ok. 300 m na wschód od drogi Łask–Widawa, są to trzy rzędy równoległych murów o boku 20 m.

²⁴ Po raz pierwszy w źródłach w 1504 r. – *curia ante oppidum* (AGAD, Terr. Sir. 14, f. 48–49); dwór funkcjonował do przełomu XVIII i XIX w.

inwestor i od tego roku przystąpił do zabiegów oczyszczających oraz porządkujących istniejące pozostałości murów zamku. Został wybudowany most, który połączył wyspę z brzegiem, sam staw otoczono ogrodzeniem. Wyspa oraz staw pełnią obecnie funkcję rekreacyjną. W zarybionym stawie można odpłatnie łowić ryby, na wyspie zorganizowanych jest kilka miejsc do wypoczynku, a same mury zamku zostały wykorzystane jako element zdobię malownicze otoczenie. Na wyspie pojawił się drewniany budynek – miejsce odpoczynku dla przebywających tu wędkarzy. Wszystkie prace podejmowane na stanowisku archeologicznym kontrolowane są przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Należy również wspomnieć, iż od czasów zakończenia II wojny światowej również zagospodarowanie terenów otaczających ruiny ulegało zmianie. Obok istniejącej XIX-wiecznej zabudowy podworskiej powstała tu szkoła rolnicza wraz z gospodarstwem rolniczym oraz Spółdzielnia Kółek Rolniczych. Obecnie obszar wokół stawu z wyspą jest wciąż zabudowany, pełni funkcje mieszkaniowe, usługowe (usługi oświatowe), jak również przemysłowe (zakład produkujący soki).

Fot. 4. Obecne zagospodarowanie wyspy i ruin zamku w Wojsławicach
Źródło: fot. Sylwia Kowara, 2010

Bibliografia

- Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 2: *Województwo łódzkie*, z. 4: *Powiat sieradzki*, Warszawa 1954.
- Kobierzycki J., *Z sieradzkiej ziemi*, „Wieś Ilustrowana” 1911, R. 2, nr 6.
- Łaski J., *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, wyd. J. Łukowski, t. 1, Gniezno 1880–1881.
- Rosin R., *Warunki naturalne, drogi lądowe i rozwój terytorialno-administracyjny*, [w:] *Szkice z dziejów Sieradzkiego*, Łódź 1977.
- „Rocznik Prawa” 1915, t. 2, nr 18.
- Sieradzka A. (red.), *Dwór polski. Zjawisko historyczno-kulturowe*, Materiały VI seminarium zorganizowanego przez Oddział Kielecki Stowarzyszenia Historyków Sztuki i Dom Środowisk Twórczych, Kielce 2002.
- Szymczakowi A., *Szlachta sieradzka w XVI wieku. Magnifici et generosi*, Łódź 1988.
- Szymczakowa A., *Urzędnicy łęczyccy i sieradzcy za panowania ostatnich książąt dzielnicowych*, „Rocznik Łódzki” 1979, t. 25 (38).
- Zajączkowski S. M., *Majątności Wężyków w Sieradzkim od końca XIV do początków XVI wieku*, Toruń 1991.
- Zajączkowski S. M., *Wieś sieradzka w XII–XVI wieku*, [w:] *Szkice z dziejów Sieradzkiego*, Łódź 1977.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 13, Warszawa 1893.
- Źródła dziejowe*, t. 13: *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym opisana przez Adolfa Pawińskiego*, t. 2: *Wielkopolska*, Warszawa 1883.

THE CASTLE IN WOJSŁAWICE

Summary

Wojsławice is a small village situated about 5 km south-west of Szadek, by an old (13th century) road to Sieradz. Archeological works conducted in the early 1970s resulted in a discovery of an object that had hitherto been unknown. In the second half of the 16th century the family of Wężyk built on an island surrounded by a pond a small castle (21m x 23 m) with a semicircular tower in the north-east corner. The south side of the premises was formed by a two-storey dwelling-house 23 m x 8.9 m large. The courtyard was surrounded by a defensive wall 2 m–2.2 m thick. The castle was built of bricks on stone foundations. It was created at a time when Szadek was in the brightest period of its history.